

3. Левченко Л. Міграційна політика в Україні : нормативно-правовий аспект : матеріали щорічної науково-практичної конференції [«Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні»], (Львів, 20 січня 2006 р.) / Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2006. – С. 99–102.

4. Чехович С. Предмет українського міграційного права / С. Чехович // Українське право. – 2003. – № 1. – С.130–140.

5. Новік В. О. Державна політика і регулювання імміграційних процесів в Україні : аналітичне дослідження / В. О. Новік. – К. : Компанія ВАІТЕ, 1999. – 216 с.

6. Чехович С. Б. Імплементация міграційних норм міжнародного права в національне законодавство України : матеріали науково-практичної конференції [«Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом»], (Київ, жовтень 1998 р.). – К., 1998. – 446 с.

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА: МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Пелех Х. І.

студентка II курсу

*Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»*

Перед Україною сьогодні постало завдання оптимізації національного механізму захисту прав людини, адаптування його до сучасних тенденцій розвитку правового статусу людини, зокрема запровадження на законодавчому рівні права людини на конституційну скаргу, відсутність якого створює певного роду проміжок в системі гарантій прав і свобод.

Конституційна скарга – це засіб ініціювання фізичною особою в органи конституційної юрисдикції спеціальної процедури щодо захисту її прав, порушених актом державного органу. Конституційним судом по суті ініціюється визнання неконституційності акта державного органу. Звичайно предметом відповідного розгляду є певні індивідуальні акти органів виконавчої влади, або адміністративні акти. В окремих країнах звертаються у зв'язку з порушенням конституційних прав і свобод шляхом застосування нормаивно-правового акта чи навіть закону.

Поширеною є вимога, що до звернення у конституційний суд зі скаргою особа має використати усі інші національні засоби правового захисту [1].

Саме тому необхідний аналіз вже існуючих концепцій, які стосувались би запровадження інституту конституційної скарги в Україні та формування пропозицій та дієвих механізмів щодо їх вдосконалення.

В Україні дане питання є надзвичайно актуальним, оскільки демократичний режим лише розбудовується. Він включає також встановлення паритетних взаємовідповідальних відносин людини й держави, потребує закріплення за приватними особами права на оскарження рішень, дій або бездіяльності носіїв публічної влади.

П. Євграфов вважає, що право громадян на конституційну скаргу має служити не тільки як «правовий інструмент захисту конституційних прав і свобод, але й як орієнтир для держави, що зобов'язана дбати про людину, сприяти формуванню громадянського суспільства і відповідати за його безпеку» [2, с. 83].

Саме тому конституційну скаргу слід розглядати не тільки з точки зору гарантії прав людини, а й як багатоаспектне явище і, зокрема, як інститут демократії. Наукове обґрунтування необхідності введення інституту конституційної скарги в національне законодавство має зосереджуватися не тільки на правозахисній ролі, а й на значенні цього інституту для демократичної правової соціальної держави, що виступає орієнтиром розвитку для України, як це передбачено ст. 1 Основного Закону.

При детальному дослідженні законодавства України, а саме Закону України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року [3] бачимо що згідно із Законом громадяни, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи можуть звертатися до Конституційного Суду України лише з питань офіційного тлумачення, та законодавство не передбачає скарг щодо неконституційності законів та інших нормативно-правових актів, які порушують права громадян.

При відсутності цього інституту ставиться під сумнів повнота систем юридичних форм реалізації конституційного права на захист, яке передбачено ч. 1 ст. 55 Конституції України [4].

Такий суттєвий недолік в законодавстві України нажаль впливає і на наявність великої кількості заяв громадян України до Європейського Суду з прав людини, за кількістю заяв до якого Україна посідає третє місце. Аналіз практики показує, що поданих заяв від громадян України становить 13,3 % від їх загальної кількості. А як свідчить міжнародний досвід судочинства у галузі прав і свобод людини і громадянина, перевантаження останнім часом судових органів справами є досить гострою проблемою [5]. Саме тому законодавство на внутрішньому рівні повинно вдосконалювати вже існуючі системи захисту прав і свобод людини і громадянина.

Отже, доцільним вважається дослідити міжнародний досвід.

Для прикладу, у Німеччині забезпечується право кожного громадянина оскаржити у Федеральному Конституційному Суді будь-які дії виконавчої влади, закони, а також судові рішення й вироки, якщо людина вважає, що ними порушуються його основні права. Однак право на подання в Німеччині конституційної скарги має певні обмеження. Для початку потрібно сказати, що з приводу зазначених підстав до Конституційного Суду можна подавати скаргу лише тоді, коли вичерпані усі інші законні способи захисту. Також конституційна скарга має бути переконливою та вичерпною. Встановлено чіткий строк позовної давності подання скарги – один місяць, а якщо мова йде про перевірку конституційного закону, скарга може бути подана протягом одного року. Ці обмеження встановлюються через перевантаженість конституційного суду [6, с. 30].

Особливу увагу заслуговує конституційний досвід Австрії, основу конституційного законодавства якої становить Федеральний конституційний закон. До його повноважень віднесено широке коло питань, викладених у статтях 137–148 підрозділу D «Конституційний Суд» Шостого Розділу «Гарантії дотримання Конституції та законності управління» Федерального конституційного закону Австрії, серед яких і питання індивідуальних конституційних скарг. Останнім присвячено положення ч. 1 ст. 139, ст. 139а та ч. 1 ст. 140 Федерального конституційного закону що уповноважують Конституційний Суд Австрії розглядати індивідуальні скарги від осіб не лише щодо «проти

конституційності» законів, а й «проти законності» підзаконних нормативно-правових актів, якими безпосередньо порушені їх права у випадках, коли закон чи постанова діють відносно скаржника без винесення судового рішення або видання спеціального наказу.

В Італії можна оскаржити конституційність будь-якого акта публічної влади, включаючи і судову владу. У Словацькій Республіці Конституційний суд сам розглядає скарги, які стосуються рішень органів державного управління та органів територіального самоуправління [6, с. 29].

Неабиякий вклад щодо розробки ідеї конституційної скарги вносять праці вітчизняних науковців. Загалом конституціоналісти підтримують та обстоюють запровадження цього інституту в Україні, серед них: А. Селіванов, А. Головін, В. Шаповал, А. М.Гультай, А. Портнов, П. Євграфов. Так, В. Шаповал вважає, що в Україні «є таке повноваження Конституційного Суду, як тлумачення законів, тлумачення Конституції, у тому числі і за зверненням громадян, але це замітник конституційної скарги» [6, с. 34].

На думку А. Портнова, предметом конституційної скарги має бути факт порушення прав і обов'язків людини і громадянина, а Селіванов А. вважає, що предметом конституційної скарги може бути лише закон [7, с. 117].

Отже, інститут конституційної скарги може функціонувати на належному рівні і стати складовою системи конституційного права України, а конституційна скарга має стати одним із основних способів захисту порушеного права людини, доповнити вже існуючі форми звернення до Конституційного Суду України.

Розглянутий досвід іноземних країн повинен бути покладений в основу розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо конституційного закріплення інституту конституційної скарги в Україні.

Запровадження конституційної скарги в Україні в будь-якому випадку сприятиме зменшенню кількості звернень громадян до Європейського Суду з прав людини. Крім того, введення конституційної скарги перебуває у руслі інтеграції України у європейську правову

систему, відповідає сучасним тенденціям діяльності конституційних судів і міжнародним стандартам захисту прав людини [8].

Вважаємо, що в сучасних державно-правових умовах поряд із інститутом конституційного звернення має бути запроваджена конституційна скарга. Це матиме значення не лише для підвищення рівня захищеності прав і свобод людини, а й для сприяння подальшому становленню демократичного суспільства в Україні.

1. Шаповал В.М.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://leksika.com.ua/16711027/legal/konstitutsiyna_skarga.

2. Селіванов А., Євграфов П. Конституційна скарга громадян в реаліях сучасності / А. Селіванов // Право України. – 2003. – № 4. – С. 83 - 85.

3. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/6188>.

4. Конституція України від 28 червня 1996 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

5. Проект Інституту Горшеніна: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukr.lb.ua/news/2014/02/04/254229_ukraina_zanyala_trete_mesto.html.

6. Гультай М. М. Конституційна скарга: європейський досвід та пропозиції щодо її закріплення в Конституції України / М.М. Гультай // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 4. – С. 29 – 38.

7. Гультай М. М. До питання про необхідність впровадження конституційної скарги в Україні // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 6. – С. 114–123.

8. Портнов А. В. Запровадження інституту конституційної скарги в Україні: теоретичні та правові проблеми, шляхи їх вирішення: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

Науковий керівник: *О.Б. Ковальчук, к. ю. н., доцент
кафедри конституційного та міжнародного права ІНПП
Національного університету «Львівська політехніка*